

Torbjörns mission

Torbjörn vill ge några råd. Busenkla råd från en människa som inte känner sig tillhöra samhället.

Text: Leif Stenberg | Bild: AnnaKarin Drugge | [Prenumerera](#) | Artikel i [SocialPolitik nr 3 2015](#)

Tidig morgon i centrala Umeå för flera år sedan. Redan på några hundra meters avstånd vinkar Torbjörn Lundmark till mig, vi närmar oss varandra och han ropar "Vet du vad det är för dag idag? Ingen är lyckligare än jag. Du måste gratulera mig!". Det visar sig att det är sju år sedan han slutade med alkohol. "Brännvinet har inte längre makten över mig".

Otaliga sådana minnen efter möten med Torbjörn. "Just idag firar jag förlovningsdagen med min kvinna Karin. I 23 år har vi älskat varandra!" ropar han på långt avstånd när vi ses en annan gång. "År 2017 har vi varit tillsammans i 30 år". Strax därpå blir han allvarlig "Jag kämpar och kämpar, det har varit många slag under bältet". Då är det nära att hans ögon tåras, han kämpar för att skrattet ska vinna. "Jag måste vara glad. Glädjen är mitt sätt att överleva."

Torbjörn är född 1952. I januari i år när vi sågs igen hade han ett hopvikt papper i fickan, på det stod med byråkratiska ord att han skulle få ett riktigt jobb. "Anställningsbevis" löd överskriften på dokumentet. För första gången i livet hade Torbjörn, 63 år, fått sig ett jobb. Han var en lycklig man.

Han visade papperet för alla i teatergruppen Tro, hopp och mod, där han ingår. Alla gladdes. "Ingen kan vara mer uppspelt än jag". Och han sken som en sol. Lönen var usel, den gick inte att leva på och förutsatte bidrag från samhället. Just då bekymrade det inte Torbjörn. Sorglösheten tog över.

En dryg månad senare hade han ett fräscht papper i fickan när vi möttes i pjäsarbetet. Skådespelarna läste de nya byråkratiska orden och förstod knappt innehållet. Torbjörn sammanfattade "På ren svenska står det att jag fått sparken.

Mitt första riktiga jobb –och jag hann knappt börja så var det över”. Han var bedrövad. Varför fick han inte jobba kvar? Vi var flera i Tro, hopp och mod som återigen läste hans papper, ingen av oss begrep de formalistiska svängningarna. Men sparken hade han fått. ”Jag har en del att säga till de fina gubbarna och gummorna i samhället” sa han.

Torbjörn har funnits med i utkanten av teatergruppen sedan starten för sju år sedan. När vi haft årliga smygpremiärer av radiodokumentärer, som producerats för Sveriges radio, och samtidigt spelat upp de senast repeterade scenerna i Frälsningsarméns lokaler i Umeå, har han alltid erbjudit sina tjänster ”Räkna med mig!” Då har han serverat kaffe till flera hundra åskådare, diskat, städat och viktigast av allt – samlat in pengar i en burk. Vi har haft utträde istället för inträde. På det viset har han samlat in tusentals kronor till teatern. När vi skulle spela vår pjäs i våras och ha ett efterföljande samtal om humanism i Mariebergskyrkan, var vi angelägna om att det skulle vara fullsatt. ”Jag ordnar så att högsta hönset kommer ” sade Torbjörn, med det menade han kommunalrådet Hans Lindberg.

Och Hans Lindberg kom och det var fullsatt. ”Jag kommer alltid när chefen kallar” förklarade kommunalrådet. Torbjörn sken som en sol ”Jag känner Hans sedan tidigare, han litar på mig”, resten av kvällen talade vi om människornas lika värde i Svenska kyrkans lokaler.

Nu senast var vi i ABF-huset på Sveavägen i Stockholm. Vi hade smygpremiär på en film vi gjort om vår teatergrupp Tro, hopp och mod inför att den skulle visas av SVT. Vid det efterföljande seminariet började Torbjörn berätta om sitt liv inför socialförsäkringsminister Annika Strandhäll, LOs ordförande Karl-Petter Thorwaldsson, psykiatriprofessorn Johan Cullberg, psykiatrisamordnaren Anders Milton och många andra. – Jag placerades i unga år på Brattby utanför Umeå. En centralanstalt för människor som ansågs vara eljest, vi var totalt nollade. Där var jag i två år, då upptäcktes det att

jag var feldiagnostiserad, jag var inte "utvecklingsstörd". Jag är den ende av alla på Brattby som skaffat en utbildning. Jag blev vårdbiträde, men brattbystämpeln satt i pannan på mig, jag fick aldrig något arbete. Det spelade ingen roll hur många jobb jag sökte, det blev nobben varje gång. "Du klarar inte av ett arbetsliv" sade de till mig. Och fortsätter säga till mig. Kan någon från samhället be om ursäkt? Jag vill ju bara få vara bland vanligt folk. Går det att ordna?

På några enstaka minuter har Torbjörn beskrivit en verklighet där han utgår från egna erfarenheter, då är han oslagbar. Han river ner applåder, han har blivit lyssnad på. Därefter gick han runt med bössan och salade ihop 3 659 kronor till teatern, noggrant räknade av honom själv.

Några veckor senare berättar Torbjörn om stroke för snart 15 år sedan. Han kom undan med livet i behåll och utan men. I förskräckelsen skruvade han på korken på flaskan. Alkoholen hade under många år varit förlösaren när dörrarna till ett gott liv med arbete och vänner stängdes. Slaganfallet fick honom att vakna upp. "Inte en droppe sedan dess".

– Jag säger till skådespelarna att de ska ringa och prata med mig när de mår dåligt och har tappat stinget. Alla i truppen har varit med om tråkiga saker. Jag kan lyssna. Senast idag satt jag med en i gänget som tror att han snart ska dö, han har skrivit sitt testamente, till och med vilka sånger som ska vara på begravningen finns med. Han var helt under isen. Vad säger man då? Jag har själv känt samma sak många gånger. Vi satt där i flera timmar. Ofta sade vi ingenting. Jag tror ändå att han förstod att jag förstod d. Vi bestämde att han inte skulle dö, att han skulle leva. Till slut kunde vi skratta och skiljas åt bättre till mods.

Torbjörn sitter tyst en lång stund, sedan kommer slutklämmen.

– I det övriga livet träffar jag invandrare från Iran, Etiopien, Somalia, Kina och andra länder i hela världen. Varje dag får jag nya vänner. Av dem lär jag mig alltid något nytt. "Hej kompis!" säger de till mig. Många talar illa om

invandrare, särskilt de som inte pratat med dem. Det liknar hur det är för skådespelarna i Tro, hopp och mod, de som inte känner oss kan säga hånfulla saker. Alla i teatergänget har varit med om sådana hemskheter. Ibland känns det som att vi är förbjudna att arbeta och att samhället inte vill ha oss. Vi är flera hundratusen människor bara i Sverige som känner på det viset. När vi får chansen att prata med dem som inbillar sig konstiga saker om oss börjar vi ofta gilla varandra. Egentligen är det busenkelt. Därför längtar jag till hösten och vintern, då ska vi i teatergänget vara ute och prata om att alla människor borde få vara lika mycket värda.

Leif Stenberg

leifastenberg[at]me.com